

Ivan Braut, Krasanka Majer Jurišić

Sv. Vid nad Karlobagom – prilog poznavanju srednjovjekovne sakralne arhitekture Podvelebitskog primorja

Ivan Braut
Krasanka Majer Jurišić
Hrvatski restauratorski zavod
HR – 10000 Zagreb, N. Grškovića 23

UDK: 726:27-523.42(497.562Karlobag)
Izvorni znanstveni rad/Original Scientific Paper
Primljen/Received: 24. 5. 2017.

Ključne riječi: Sv. Vid, Podvelebitsko primorje, sakralna arhitektura, romaničke crkve, gotika, Karlobag, Vidovgrad
Key words: St. Vitus, sub-Velebit littoral, sacral architecture, Romanesque churches, Gothic, Karlobag, Vidovgrad

Srednjovjekovna je crkva sv. Vida iznad Karlobaga nekoliko puta kroz povijest dograđivana. Prvotna je manja romanička crkva imala polukružnu istaknutu apsidu i unutrašnje zidove ojačane lezenama, da bi na prijelazu iz kasnog srednjeg u rani novi vijek bila proširena i tada se gradi novo pravokutno svetište sa šiljato-bačvastim svodom. Nakon osmanskih i mletačkih napada, crkva se obnavlja početkom 18. stoljeća, no već krajem istog stoljeća biva napuštena. U radu se iznose podatci o povijesnoj slojevitosti crkve, prikupljeni temeljem proučavanja arhivskih izvora i literature te analizom rezultata provedenih konzervatorsko-restauratorskih istraživanja. Pregledom i usporedbom sa sličnim primjerima sakralnih građevina u neposrednoj okolini, prvenstveno onih na otoku Pagu, u zadarskom zaleđu te na obroncima Velebita, sve do Senja, valorizira se sačuvani dio crkve ukazujući na moguće modele buduće prezentacije unutar planiranog arheološkog parka na lokalitetu Gradina – Vidovgrad.

UVOD¹

Spomenička baština Podvelebitskog primorja, osobito ona srednjovjekovna, slabo je poznata i gotovo neistražena. Jedan od razloga zasigurno je i činjenica što je to prostor nepristupačnog krševitog reljefa gdje se na uskom priobalnom prostoru koncentriraju rijetka naselja. U stručnoj literaturi sporadično se raspravljalo o sakralnoj arhitekturi toga kraja, primjerice u radovima Nade Klaić, Anđele Horvat ili pak Ante Glavičića,² često samo pregledom i dokumentiranjem

¹ Ovaj je rad sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost projektom IP-2016-06-1265 ET TIBI DABO: naručitelji i donatori umjetnina u Istri, Hrvatskom primorju i sjevernoj Dalmaciji od 1300. do 1800. godine.

² O srednjovjekovnoj arhitekturi Podvelebitskog primorja vidi primjerice: KLAIĆ, NADA, 1975, 119-124.; HORVAT, ANĐELA, 1975., 127-141.; ZANINOVIC, MARIN, 1980., 187-196.; GLAVIČIĆ, ANTE, 2003., 21-82. i dr., a za poznavanje sakralne arhitekture Like općenito vidi radove M. Bogovića, R. Horvata, Z. Horvata, J. Burića, R. Lopašića i M. Kruheka.

stanja na terenu. Rezultati tih prvih istraživanja pokazali su da su u srednjovjekovnim župskim središtima građene crkve ranoromaničkih, romaničkih te gotičkih odlika, često na temeljima nekih starijih struktura. Danas su te građevine ili posve razrušene ili postoje tek njihovi skromni ostatci.

CRKVA SV. VIDA NAD KARLOBAGOM

Jedna od do danas sačuvanih sakralnih građevina, sagrađena unutar šireg povijesnog lokaliteta iznad Karlobaga, jest srednjovjekovna crkva sv. Vida, smještena u blizini Vidovgrada, na brdu Drvišica. Na vrhu tog brda utvrđen je arheološki lokalitet Gradina – stari Vidovgrad, s tragovima naselja koje je osnovano još u prapovijesti, a ima i jasno definiranu antičku i srednjovjekovnu fazu.³ Ostatci crkve sv. Vida smješteni su nešto niže, prema Karlobagu, na uskom platou južne padine, na nadmorskoj visini od 100 metara. To je jednobrodna, pravilno orijentirana crkva duljine dvanaest i širine sedam metara, s užim svetištem nepravilnog četvrtastog tlocrta koje je od lađe odvojeno šiljasto zaključenim trijumfalnim lukom. Glavno pročelje je jednostavno oblikovano, završeno trokutastom zabatnom zonom u vrhu koje su ostatci kamene preslice. Na južnom zidu lađe nalaze se dva pravokutna prozorska otvora, a na

³ O naselju na Drvišici vidi: PATSCH, KARL, 1900., 31.; BRUNŠMID, JOSIP, 1898., 150-151.; MAŽURAN, IVE, 2001., 15-17.; GLAVIČIĆ, ANTE, 2003., 39, 70. i IVANUŠ, MARTINA; LISAC, RENE; ŠUŠNJIĆ, DALIBOR, 2011., 4.

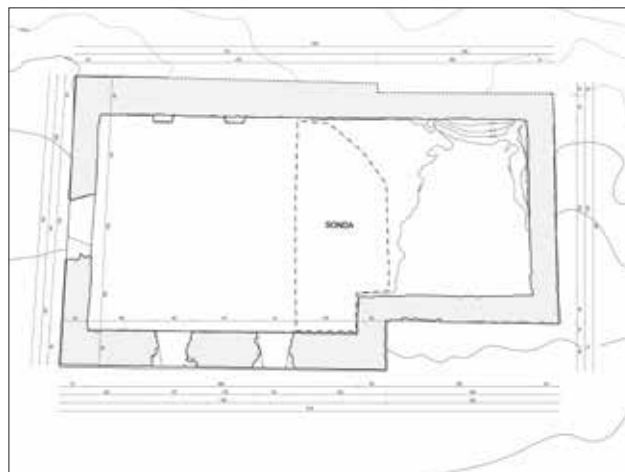
Prema pronađenim ostatcima materijalne kulture, Gradinu u predrimsko i rimsko razdoblje naseljava pleme Bekosa koji na ovom području osnivaju antički grad *Vegium*. Ostatci upravnog i vjerskog središta Vidovgrada (stara *Scrissa – Scrissele*) svjedoče o naseljenosti u doba prvih doseljenih Hrvata. Kontinuiranost naseljenosti područja Gradine prestaje na prijelazu 13. u 14. stoljeće, kada se podiže novo lučko, trgovačko i upravno središte Scrisa, odnosno Bag, koje je od 1322. godine u posjedu plemena Gusića, tj. Kurjakovića.

Arheološki lokalitet Gradina – stari grad Vidovgrad spada u red najznačajnijih arheoloških lokaliteta na području Podgorja. Vidi: Rješenje o preventivnoj zaštiti, Konzervatorski odjel u Gospiću, Ministarstvo kulture RH, 2012.

1 Crkva sv. Vida, Vidovgrad, pogled s uzvisine u smjeru juga (Fotodokumentacija HRZ-a)

Church of St. Vitus, Vidovgrad, view from high ground towards south (Photo documentation of the Croatian Conservation Institute)

2 Tlocrt crkve sv. Vida, Vidovgrad (Dokumentacija HRZ-a)

Ground plan of the church of St. Vitus, Vidovgrad (Documentation of the Croatian Conservation Institute)

južnom zidu svetišta jedan, naknadno zapunjen kamenom građom. Lađa je bez svoda i krova, dok je svetište presvođeno šiljasto-bačvastim svodom. Crkva je zidana klesanim kamenim kvadrima slaganim u redove te je bila žbukana iznutra i izvana. Iako je danas izvan funkcije i bez krova, uz crkvi se od 2006. godine iznova održava liturgija i pobožnosti na dan sv. Vida, 15. lipnja (sl. 1, 2).

Crkva sv. Vida iznad Karlobaga u stručnoj literaturi rijetko je spominjana, a rijetki su i arhivski izvori koji svjedoče o njezinoj povijesti, stoga vrijeme izgradnje i pojedinih građevnih faza kao i vrijeme napuštanja nisu bili poznati. Primjerice, Ante Glavičić⁴ koji se detaljnije pozabavio crkvom, temeljeći istraživanja na vlastitim opažanjima, smatrao je da je izgrađena u 13. ili 14. stoljeću, no nedavno provedena konzervatorska istraživanja⁵ pokazala su da je njezin sjeverni zid dio neke još starije, izgledno romaničke crkvice.

O PISANIM TRAGOVIMA

U arhivskim se spisima ne nalaze tragovi najranijeg spomena koji bi se mogli povezati s pretpostavljeno romaničkom fazom izgradnje crkve. Iako je područje južne strane Velebita od 13. stoljeća bilo dijelom Ninske biskupije,⁶ o čemu svjedoči dokument sačinjen 24. lipnja 1272. kojim se ninskim biskupima i njihovoj crkvi daje planina Lika,

banska krajina i druga mjesta,⁷ sačuvani spisi⁸ nisu donijeli nova saznanja niti o crkvi niti o području Karlobaga općenito, što ne čudi uzimajući u obzir da su se u to vrijeme mjesta pod Velebitom smatrala izuzetno opasnim i u pravilu ih biskup nije niti obilazio.

Cijelo je Podvelebitsko područje od srednjeg vijeka bilo vrlo nesigurno, a u 15. i 16. stoljeću često se izmjenjuju i vlasnici pojedinih posjeda. Također se napuštaju naselja na obroncima Velebita, pa tako i Vidovgrad, i osniva se novo naselje uz morsku obalu, grad Bag, koje će kasnije, krajem 16. stoljeća, biti preimenovano u Karlobag.⁹ Godine 1525. Turci iz Skradina napali su grad i strahovito ga opustošili i popalili.¹⁰ Iako je već 1574. godine grad obnovljen, ubrzo je iznova pretvoren u pustoš, ovaj put u napadu mletačke vojske. Burnoj prošlosti cijelog područja u prilog ide i činjenica da je, iako još jednom obnovljen, i po treći put opustošen već 1616. godine, nakon čega se 1640. godine iznova gradi i 1672. pretvara u vojno uporište. I druga je strana Velebita imala sličnu povijest. Lika je pod turskom vlašću od 1527. pa sve do 1689. godine, tek nakon čega slijedi osnivanje novih župa i gradnja crkava na temeljima ili pak u blizini starih srednjovjekovnih sakralnih građevina.

Za širenje katoličke vjere na području Velebita nakon oslobođenja od Turaka bili su zadušeni misionari među

⁷ KOLANOVIĆ, JOSIP, 1969., 500.

⁸ Arhiv Zadarske nadbiskupije, fond Ninska biskupija (HR-AZDN – 17/1), kutija 2: *Spisi kurije/ordinarijata Francesco Grassi 1667.-1677.*, kutija 3: *Spisi kurije/ordinarijata, Giovanni Borgoforte, 1677.-1687. i Giovanni Vusio 1688.-1689.*

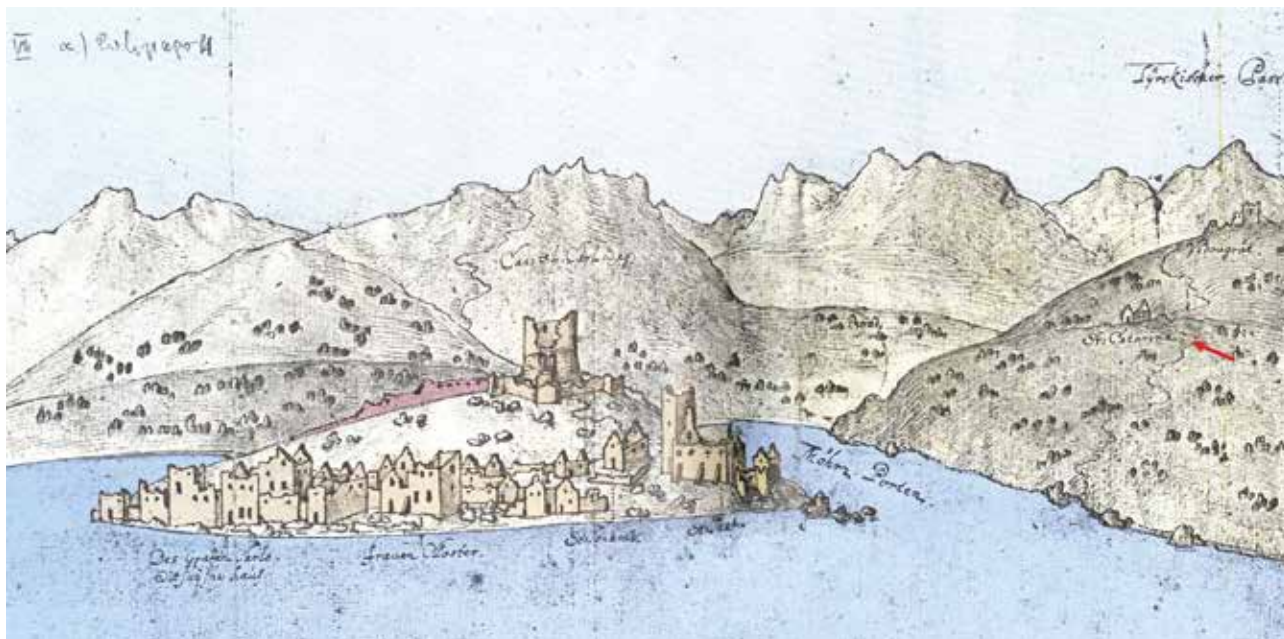
⁹ MAŽURAN, IVE, 2001., 29.

¹⁰ Vidi: Putne bilješke Giovannija Baptiste Giustinijanija iz 1553. i Izvještaj mletačkih sindika Antonija Dieda i Michiela Bona te Gaspara Erizza iz 1551. i 1559. u: LJUBIĆ, ŠIME (ur.), 1877., 187-190.

⁴ GLAVIČIĆ, ANTE, 1996., 41-58.

⁵ Konzervatorsko-restauratorska istraživanja crkve sv. Vida proveo je Hrvatski restauratorski zavod. Više u: BRAUT, IVAN; MAJER JURISIĆ, KRASANKA, 2015.

⁶ O srednjovjekovnim biskupijama na području Like vidi: KOVAČIĆ, SLAVKO, 1988., 11-39.; BOGOVIĆ, MILE, 1988., 41-82.

3 Kolorirana veduta porušenog Karlobaga iz 1652. godine. Na mjestu ruševina današnje crkve sv. Vida upisan je toponim sv. Katarina. Coloured panoramic view of destroyed Karlobag, 1652. The toponym of St. Catherine is inscribed at the site of the ruins of today's St. Vitus Church.

4 Veduta Karlobaga vojnog inženjera Martina Stiera iz 1660. godine. Panoramic view of Karlobag drawn by military engineer Martin Stier, 1660

kojima su se isticali riječki kapucini Marin Senjanin i Izidor Brinjanin. Otac Marin zaslužan je i za osnivanje kapucinskog samostana u Karlobagu.¹¹ Očekivano je da se tijekom tog vremena bilježilo stanje i novih, ali i već ranije izgrađenih crkava, pogotovo onih u blizini gradskih središta, no arhivska građa pohranjena u Karlobagu u međuvremenu je većim dijelom izgorjela i sačuvan je tek mali dio spisa koji nažalost ne govore o crkvi sv. Vida.

Stoga su korisna dva grafička priloga koji svjedoče o nekadašnjem stanju crkve. Stariji je crtež iz 1625. godine¹² na kojem je na brdu Vidovac na mjestu sv. Vida

u crtana ruševna crkvica, no s upisanim titularom sv. Katarine (sl. 3). Taj je crtež poslužio pak kao predložak za nešto kasnije nastalu vedutu Karlobaga vojnog inženjera Martina Stiera¹³ iz 1660. godine (sl. 4). Izostavljajući sve oznake, Stier je zapravo precrtao stariji crtež, pa je i na njegovoj grafici crkva sv. Vida razrušena. Nažalost, dvije su karte Ninske biskupije iz 17. stoljeća zagubljene, a moguće bi ponudile dodatne podatke o onodobnom izgledu sv. Vida i drugih sakralnih građevina oko Karlobaga i s južne strane Velebita. Spomenute karte možda bi ponudile i neke podatke o sv. Vidu i drugim sakralnim građevinama oko Karlobaga.¹⁴

11 BOGOVIĆ, MILE, 1993., 103-118.

12 MAŽURAN, IVE, 2001., 36.

13 MARKOVIĆ, MIRKO, 2001., 251. Izvornik se čuva u Nacionalnoj biblioteci u Beču.

14 Karte navodi KOLANOVIĆ, JOSIP, 1969., 511., 520.

5 Veduta Karlobaga, Pierre Mortier, 1704.

Panoramic view of Karlobag, Pierre Mortier, 1704

Krajem 17. stoljeća na južnoj strani Velebita naseljava se novo stanovništvo, a njihovim se dužim boravcima postupno formiraju sela Drvišica, Vidovac, Šušanj, Konjsko, Kućišta, Ledenik, Dabar i Oštarije. Ti su doseljenici u karlobaški kraj većim dijelom pristigli iz zadarskog zaleđa, odnosno iz Ražanca i Vinjerca, zidali vrlo skromno, kamenom i pokrivali kuće kupama.¹⁵ Tada je, ili nešto kasnije, obnovljena i crkva sv. Vida koja je obnovom, s obzirom na blizinu novog sela Vidovac, mogla dobiti i novi titular umjesto ranijeg, posvećenog sv. Katarini.¹⁶ Izbor titulara sv. Vida nije neobičan jer se u mjestima zadarskog zaleđa, otkud novi stanovnici podvelebitskih sela pristižu, često slavilo tog svetca. U prilog preciznijoj dataciji obnove crkve ide podatak da se ona ipak ne navodi u *Popisu župa i župljana senjskog biskupa Martina Brajkovića* iz 1700. godine, jer tim popisom nisu bile obuhvaćene one ruševne sakralne građevine u kojima se tada nije mogao obavljati obred. Za Karlobag se navode samo: *est ecclesia s. Caroli Boromei noviter erecta, habet filialem s. Helenam 5 miliaribus Italicis a Carlopago distantem; alitur in Carlopago misere parochus.*¹⁷ Također, i na veduti Pierrea Mortiera iz 1704. godine sv. Vid je još uvijek prikazan kao ruševina.¹⁸ To bi značilo da je crkva popravljena tek nakon toga. Izrijeком se spominje tek u izvještaju vikara kanonika Vinka Vukasovića o stanju 12 župa senjske biskupije iz 1765. godine,¹⁹ kao crkva sv. Vida kod Vidovca, udaljena sat hoda od Karlobaga, a označena

15 MAŽURAN, IVE, 2001., 38.; IVANUŠ, MARTINA; LISAC, RENE; ŠUŠNJIĆ, DALIBOR, 2011., 4.

16 Iako, postoji mišljenje da titular sv. Vida zapravo označava kontinuitet mjesta kulta Svantovida, odnosno kršćanskog sv. Vida. GLAVIČIĆ, ANTE, 1996.

17 LOPAŠIĆ, RADOSLAV, 1889., 193.

18 Grafika je objavljena u: MORTIER, PIERRE, 1704.

19 Biskupijski arhiv u Senju (dalje: BAS), F B (B) br. 29, 11.VI.1765. *Izvještaj vikara kanonika Vinka Vukasovića o stanju 12 župa Senjske biskupije.*

je i na karti Velebita iz 1790., koju je izradio zastavnik L. Božić²⁰ (sl. 5). Već krajem 18. stoljeća najvjerojatnije se više ne koristi, o čemu zaključujemo prema dokumentu od 18. listopada 1789. godine²¹ kojim se popisuju sve župne i područne crkve u ličko-krbavskom arhiđakonatu, izuzev one otočkog okružja, a u kojem nema sv. Vida.

Od sredine 19. stoljeća u više izvješća o terenskim istraživanjima javljaju se podatci o pronalascima nad Karlobagom, na lokalitetu Gradina. Tako je primjerice najprije Ljudevit Slamnik vodio arheološka iskopavanja uz staru cestu ispod naselja Vidovac,²² a potom i Josip Brunšmid 1900. godine obilazi područje Drvišice²³ (sl. 6). Opisuje svoje nalaze i navodi da je u crkvi sv. Vida pronašao jedan veći ulomak koji je vjerojatno dio rimskog žrvnja. Tom je prigodom izmjerio i nacrtao²⁴ *dobro sačuvanu razvalinu crkve koja ima u arhitekturi i romaničkih i gotičkih elemenata.*²⁵ Nedugo potom, 1902. godine, kao kratku crticu, crkvu spominje Emilij Laszowski²⁶ u opisu graditeljskih spomenika Hrvatske, a Gjuro Szabo²⁷ piše da se „južno od Karlobaga nalazi Vidovgrad ispod kojeg je ruševina sv. Vida, crkva gotička.“ Vrijedne podatke o povijesti karlobaške župe i opremanju sakralnih objekata donosi Spomenica župe iz 1921. godine,²⁸ međutim, bez konkretnijih informacija o

20 MARKOVIĆ MIRKO, 1993.; Izvornik se nalazi u Ratnom arhivu u Beču.

21 BAS, F VII br. 17 B.

22 BRUNŠMID, JOSIP, 1898., 151.

23 BRUNŠMID, JOSIP, 1898., 150-169.

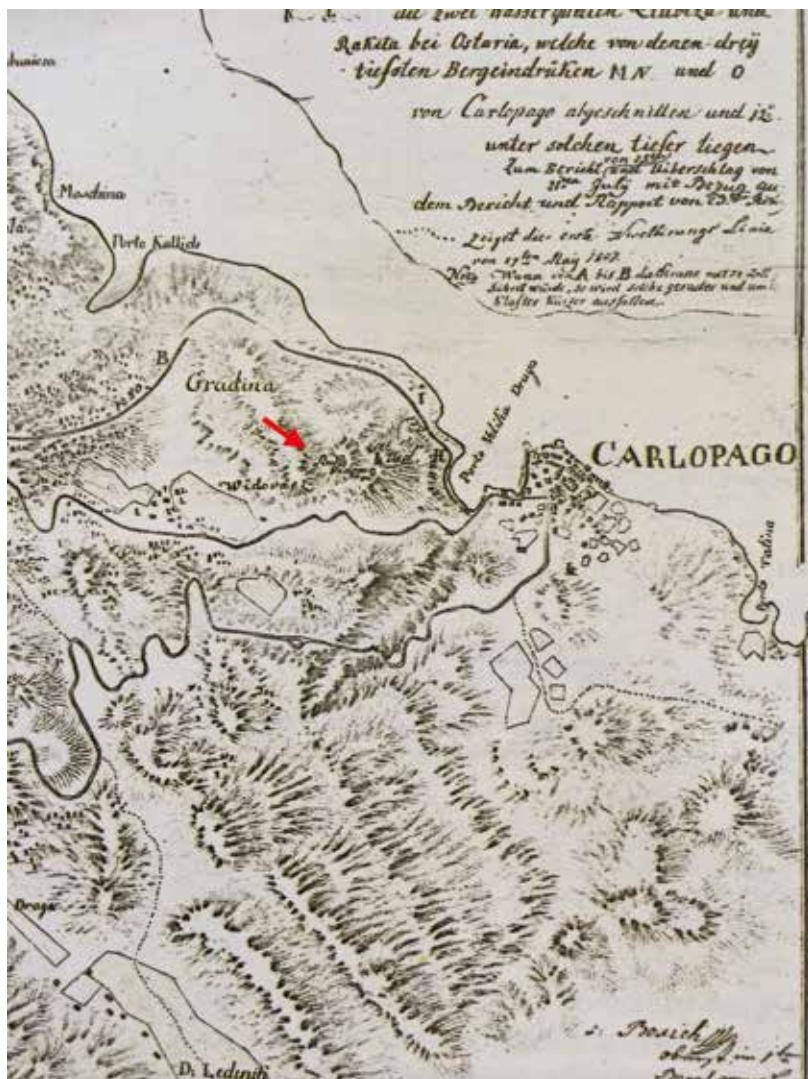
24 Tlocrt crkve objavljen je tek naknadno, 1996. godine u članku GLAVIČIĆ, ANTE, 1996., 54.

25 BRUNŠMID, JOSIP, 1901., 95.

26 LASZOWSKI, EMILIJ, 1902., 214.

27 SZABO, GJURO, 1920., 213-214.

28 Arhiv Kapucinskog samostana u Karlobagu, *Spomenica Karlobaške župe*, 1921.

6 Karta Velebita zastavnika L. Božića iz 1790. godine. Na karti je označen položaj crkve sv. Vida. Map of Velebit drawn by Ensign L. Božić, 1790, with indicated position of St. Vitus Church

crkvi sv. Vida. U njoj se nalazi i prijepis teksta I. Kružića pod nazivom „Nekoliko crtica o sadašnjosti i prošlosti Karlobaškoj“ koji kratko navodi tek smještaj crkve, da je *sasvim nepoznata postanka*, da se spominje 1784. godine i da je u njegovo vrijeme sasvim zapuštena. Unatoč tome, narod ju je i dalje pohodio na blagdan sv. Vida.

U drugoj polovini 20. stoljeća bilježi se nekoliko podataka o crkvi. Župnik Zlatko Šafarić,²⁹ pišući o župi Karlobag, datira izgradnju sv. Vida u 1258. godinu, što međutim nije potkrijepljeno argumentacijom ili pak arhivskim izvorom. Podatak valja uzeti s rezervom, tim više što u nešto kasnijem tekstu Mile Bogović³⁰ piše da sigurnih podataka o crkvi imamo tek od 15. stoljeća. Godine 1989. na crkvu sv. Vida osvrće se i Ante Rukavina³¹ razmatrajući sakralne spomenike velebitskog prostora. Uočava relativno dobru očuvanost crkve i njezinu neistraženost te ju opisuje kao

dvobrodnu građevinu, što je netočno, s lijepo isklesanim dovratnicima i mjestimično očuvanim krovom od kamenih ploča, što se vjerojatno odnosi na pokrov svetišta. Tek se Ante Glavičić, ravnatelj senjskog Gradskog muzeja, krajem 20. stoljeća opširnije bavio datacijom, izgledom i povijesti sv. Vida.³² Analizirajući zatečeno stanje, usporedio je dvije crkve istog titulara, prvu u Senjskoj Dragi nadomak Senja, a drugu u Vidovgradu, vezujući ih uz starohrvatsku kulturu kao mjesta kulta Svantovida, odnosno kršćanskog sv. Vida. Dok za senjsku smatra samo da je sagrađena svakako prije 16. stoljeća,³³ karlobašku definira kao ranogotičku sagrađenu u 13. ili 14. stoljeću, pretpostavljajući da je na njezinom mjestu mogla postojati i starija. Glavičić iznosi i pretpostavku da je ulazni portal sv. Vida kod Vidovgrada bio zaključen šiljatim lukom, te da je nad brodom bio kameni svod, također šiljasto zaključen, iznad kojega su bile grede dvoslivnog krova učvršćene poprečnim letvicama,

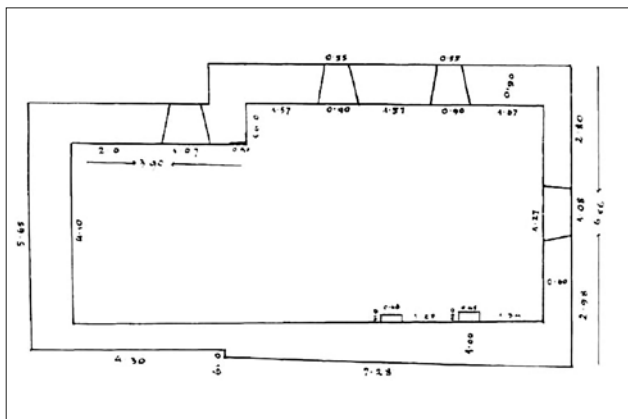
29 ŠAFARIĆ, ZLATKO, 1972., 11.

30 BOGOVIĆ, MILE, 1991., 5.

31 RUKAVINA, ANTE, 1989., 67.

32 GLAVIČIĆ, ANTE, 1996., 41-58.

33 Vidi i: GLAVIČIĆ, ANTE, 1993., 81-108.

7 Tlocrt crkve sv. Vida, Vidovgrad, izradio Josip Brunšmid, 1900.
Ground plan of the church of St. Vitus drawn by Josip Brunšmid, 1900

8 Apsida crkve sv. Vida, Vidovgrad (Fotodokumentacija HRZ-a)
Apse of the church of St. Vitus, Vidovgrad (Photo documentation of the Croatian Conservation Institute)

a na njima daščice (šimla). Kako se pokazalo provedenim istraživanjima, te pretpostavke uglavnom ipak nisu točne. Ulazni je portal zaključen lučno, dok je nad lađom najprije bio šiljato-bačvasti svod, pokriven škrljama, a tek su kasnije, u obnovi crkve, na drvenu krovnu konstrukciju položene kupe. Uz nekoliko dokumentarnih fotografija Glavičić donosi i Brunšmidov tlocrt izrađen početkom 20. stoljeća, inače pohranjen u Arheološkom muzeju u Zagrebu. Isti autor još se jednom dotiče crkve sv. Vida u tekstu postumno objavljenom u *Senjskom zborniku*³⁴, gdje daje pregled rano-kršćanske i srednjovjekovne baštine Like, Podgorja i Senja rezimirajući već ranije iznesene podatke o samoj crkvi.

IZGLED I GRAĐEVINSKE FAZE: ANALIZA TLOCRTA I VANJŠTINE I REZULTATI PROVEDENIH ISTRAŽIVANJA

Kako je na početku teksta sažeto rečeno, crkva sv. Vida jednobrodna je građevina, izduženog pravokutnog tlocrta lađe uz koju je s istočne strane dograđeno uže svetište, gotovo kvadratičnog tlocrta.

Glavno pročelje, zidano pravilno uslojenim klesancima, nekada je bilo žbukano, a u njegovoj središnjoj osi nalazi se portal zaključen segmentnim lukom (sl. 7) čiji je kameni okvir s unutarne strane ukrašen motivom torusnog profila³⁵ (sl. 11). Iznad portala je pravokutni prozor formiran klesanim gredama bez profilacije. U vrhu pročelja sačuvani su ostatci preslice. Prema promjeni građe u gornjem dijelu pročelja vidljivo je da je crkva naknadno povisivana,

34 GLAVIČIĆ, ANTE, 2003., 21-82.

35 Sačuvana su *in situ* tri kamena dijela portala, ugrađena na sjevernoj strani niše ulaza. Prag čine dva veća klesana kamena bloka čiji prednji dio ima pravokutan presjek, a prema unutra se spušta za oko 5 cm. Krajnji dijelovi praga su prošireni, na lijevoj je položen kameni blok okvira portala. Jednako je bio i na južnoj djelu portala gdje je okvir urušen, kao i nadvoj. Pojedini dijelovi klesanog nadvoja pronađeni su ispred crkve, a nedostajući dio koji je stajao iznad desne bočne stranice okvira dokumentiran je u zapuni svetišnog zida.

odnosno da je mijenjan oblik njezina krovišta. Veća razlika u strukturi zabatnog dijela pročelja vidljiva je i s unutarne strane zida, gdje građu čine manji klesanci, lomljenci i zapune od vapnene žbuke s komadima crijepa. U toj zoni postoji i pravilan raster rupa pravokutnog presjeka za grede krovne konstrukcije.

I ostali su zidovi crkve građeni pravilno uslojenim klesancima različitih dimenzija za koje je mineraloško-petrografska analiza³⁶ pokazala da se radi o vapnenačkoj breči. Kamena je građa izvorno bila zaravnana vapnenom žbukom, nanošenom u više slojeva koji se mjestimično preklapaju³⁷ te višekratno ličena. Analizom stratigrafije slojeva naliča utvrđeni su bijeli i crveni pigmenti, s tim da se radi o crvenom okeru³⁸ (sl. 12).

Sjeverni je zid lađe smješten uz padinu brda i stoga je samo manji dio vanjskog lica vidljiv. Donji dio njegove unutrašnje strane, koju čine veći i bolje klesani komadi kamena, ojačan je lezenama širokima 48 cm i sačuvanima do visine od oko 120 cm (sl. 10). Specifična parapetna zona većih kamenih blokova koja se javlja na sjevernom zidu nastavlja se i na sjevernom dijelu zapadnog zida. U sjevernom zidu nema otvora, kao ni u zidovima pravokutnog svetišta koje je svodeno žbukanim šiljato-bačvastim svodom koji formiraju kameni klesanci manjih dimenzija i natkriveno škrljama (sl. 8), osim naknadno probijenog prozorskog otvora na južnoj strani. Između svetišta i lađe oblikovan je trijumfalni luk,

36 Mineraloško-petrografska analiza provedena je makroskopskim opažanjima te promatranjima priređenih izbrusaka pomoću polarizacijskog mikroskopa. Analizu su obavili dr. sc. Domagoj Mudronja, Prirodoslovni laboratorij HRZ-a i mr. sc. Dražen Kurtanjek, Geološki odsjek PMF-a, 2015.

37 Stariji je sloj u pravilu jače oštećen, no kod obaju su prisutne kalcifikacije, erodirana površina, skrama i biološka onečišćenja.

38 Analiza žbuka, stratigrafska analiza bojenih slojeva i određivanje vrsta pigmenata obavljani su u Prirodoslovnom laboratoriju HRZ-a. Izradili: dr. sc. Domagoj Mudronja, Marija Bošnjak, Mirjana Jelinčić i Marijana Fabečić, 2015.

9 Pogled na svetište sa šiljato-bačvastim svodom, crkva sv. Vida, Vidovgrad (Fotodokumentacija HRZ-a)

View of the presbytery with pointed barrel vault, church of St. Vitus, Vidovgrad (Photo documentation of the Croatian Conservation Institute)

izveden fino klesanim kamenim kvadrima oštih bridova. Južna peta luka upire se o jednostavno profilirani impost, dok se na sjevernom zidu luk izjednačava s masom zida. Zid nad trijumfalnim lukom gusto je prošupljen ležištima krovnih greda pravokutnog presjeka manjih dimenzija. Na većem je dijelu površine zida sačuvana žbuka koja ocrtava obris urušenog šiljato-bačvastog svoda lađe (sl. 9). Južni zid lađe rastvoren je s dva pravokutna prozorska otvora, oba nepravilno razgrađenih rubova. Izvorni izgled okvira prozora nije poznat zbog nedostajuće kamene građe, no prema dimenzijama otvora i obliku prozorskih niša može se pretpostaviti da su bili uspravnog pravokutnog formata. U zoni iznad prozora vidljiv je početak svoda u punoj dužini zida.

Iako je veći dio crkve izgrađen na živoj priklesanoj stijeni, utvrđeni su ostatci vapnene podnice svetišta te lađe, gdje je podnica utvrđena arheološkom sondom³⁹. U odlo-

39 Arheološki iskop u crkvi izveden je 2014. godine u sklopu istraživanja lokaliteta Drvišica u organizaciji Odjela za arheologiju Sveučilišta u Zadru.

Na mjestu sondiranja utvrđena je u gornjem sloju sačuvana podnica od vapnene žbuke, a potom na dubini od 22 cm još jedna, loše sačuvana podnica (sastavljena od vapna i morskog šljunka) stradala prilikom urušavanja svoda lađe te nešto niže, na dubini od 25 cm podnica starije crkve s polukružnom apsidom, sastavljena od pločasto lomljenog kamena položenog na naboj zemlje svijetložute boje. GLAVIČIĆ, MIROSLAV; GLAVAŠ, VEDRANA, 2014.

10 Sjeverni zid broda crkve s lezenama u donjem dijelu zida koje pripadaju starijoj fazi crkve, crkva sv. Vida, Vidovgrad (Fotodokumentacija HRZ-a)

North wall of the nave with pilaster strips in the lower part of the wall belonging to the older phase of the church, church of St. Vitus, Vidovgrad (Photo documentation of the Croatian Conservation Institute)

ženom materijalu u unutrašnjosti crkve pronađeno je i više dijelova tankih kamenih ploča s ostatcima vapnene žbuke koje su mogle služiti za pokrivanje poda, odnosno polaganje na vapneni estrih, u nekoj od povijesnih faza.

Najstarijoj fazi crkve sv. Vida pripada donji dio sjevernog zida lađe na koji se nastavlja manja polukružno zaključena apsida sačuvana u temeljima. Apsida je također građena kamenom i utvrđena je arheološkim istraživanjima.⁴⁰ U to je vrijeme dužina crkve bila otprilike jednaka ukupnoj dužini današnje lađe, jer je istovrsna građa većih kamenih klesanaca sjevernog zida prisutna i na sjevernoj strani ulaznog pročelja, čime se može definirati da je i u najstarijoj fazi pročelje crkve bilo na istom mjestu kao i danas. Od podataka o toj najranijoj fazi poznato je da je razina poda u crkvi bila znatno niža od današnje i da je popločenje crkve bilo od pločastog kamena položenog na naboj zemlje. S obzirom na postojanje lezena na sjevernom zidu moguće je pretpostaviti da je crkva bila svodena te da su lezene kontinuirale, preko pojasnica na svodu, na južni zid.

Drugoj, kasnosrednjovjekovnoj fazi pripada gotovo veći današnjeg izgleda crkve s odlikama gotičkog stila, dok je treća, ona iz vremena obnove iz 18. stoljeća, o čemu je bilo riječi u povijesnom pregledu, bez izrazitih stilskih osobina. U to se vrijeme crkva samo popravljala, a nad lađom se na drvenu krovnu konstrukciju postavlja pokrov od kupa. Izvorno je lađa izgrađena u drugoj, gotičkoj fazi bila svodena kamenim svodom i najvjerojatnije pokrivena škrljama, kao što je slučaj i sa svetištem. Ostali prepoznatljivi elementi te najkarakterističnije faze su primjena šiljastog trijumfalnog luka, izgradnja preslice u vrhu glavnog pročelja i dogradnja

40 Isto.

11 Kameni elementi luka portala odloženi uz pročelje crkve sv. Vida, Vidovgrad (Fotodokumentacija HRZ-a)

Stone elements of the portal arch laid aside next to the façade of the church of St. Vitus, Vidovgrad (Photo documentation of the Croatian Conservation Institute)

šireg, svodenog svetišta uz lađu koja je vjerojatno i nešto proširena prema jugu.

TIPOLOŠKA PRIPADNOST – PRIMJERI SRODNIH GRAĐEVINSKIH SPOMENIKA NA PODRUČJU OD SENJA DO ZADARSKOG ZALEĐA

S obzirom na karakteristike građevinskog razvoja crkve sv. Vida iznad Karlobaga, odnosno prve i druge srednjovjekovne faze koje su u najvećoj mjeri odredile njezin današnji izgled, crkvu možemo smjestiti u najrasprostranjeniju grupu sakralnih građevina jednostavnog oblikovanja uvriježenog na istočnojadranskoj obali od 13. do 15. stoljeća.⁴¹ Riječ je o malim jednobrodnim crkvama s plitkim polukružnim istaknutim svetištem kod starijih romaničkih primjera koje još odlikuje bačvasti svod, pojačavanje zidova lezenama ili pilastrima, a svodova pojašnjenicama te kamena građa grublje obrade. Kasniji primjeri su često većih dimenzija, pravokutnog istaknutog svetišta te šiljato-bačvastog svoda. Svaka od navedenih podskupina ima regionalne specifičnosti ili prijelazne oblike koji ukazuju na razvoj oblikovanja i usvajanje novih stilskih odlika. Uvođenje gotičkih formi, koje u većoj mjeri određuju vidovgradsku crkvu, javlja se od druge polovine 14. stoljeća. Uz navedeni način svodenja i oblikovanja apside, na pročeljima tih crkava u vrhu je obično zidana preslica sa zvonom, kameni okvir portala jedini je klesani arhitektonski detalj, a građa je zidova iznutra i izvana žbukana i bijeljena vapnom. Crkve su bile pokrivene škrljama, a pri gradnji se u pravilu zadržava ranosrednjovjekovna tehnika zidanja uslojenim klesancima.

Dosadašnja su istraživanja sličnih sakralnih objekata obuhvatila i obradila velik dio graditeljskog fonda jadranskog prostora, osobito podvelebitskom kraju bližih Istre,

41 FISKović, IGOR, 1984., 236.

12 Dokumentacija oštećenja vanjskih zidova crkve sv. Vida, Vidovgrad (Dokumentacija HRZ-a)

Documentation of exterior wall damage, church of St. Vitus, Vidovgrad (Documentation of the Croatian Conservation Institute)

Kvarnera i sjeverne Dalmacije.⁴² Manje su crkve prvenstveno bile u službi pučke pobožnosti te je za njihovo podizanje i skromno opremanje bila zaslužna cjelokupna zajednica. Izostankom preciznijih povijesnih podataka, sličnu ulogu zajednice kao naručitelja može se pretpostaviti i u slučaju

42 Opsežnu studiju o tipološkoj klasifikaciji sakralne arhitekture donosi Andre Mohorovićić za prostor Istre i Kvarnera, gdje izdvojenu skupinu manjih crkava naziva primjerima pučkog graditeljstva. MOHORovićić, ANDRE, 1957., 486-536.; Veliki broj crkava navodi još ranije Branko Fučić u izvještajima s terenskih istraživanja po Istri i otocima Cresu i Lošinju. FUČIĆ, BRANKO, 1946.-1948., 31-76.; FUČIĆ, BRANKO, 1953., 67-140. Brojnu skupinu gotičkih kapela s kvadratnom apsidom na otoku Cresu kao zaseban fenomen istražila je SUŠANJ PROTić, TEA, 2013.-2014., 49-64. Terensko rekognosciranje korpusa sakralnog graditeljstva Vinodola proveo je STARAC, RANKO, 2000., 45-96. Za prostor otoka Paga ključne su studije: PETRICIOLI, IVO, 1952., 105-111. i HILJE, EMIL, 1999.

13 Primjeri tipološko sličnih crkvi: a) Sv. Vid, Privlaka, b) Sv. Nikola, Pag, c) Sv. Kristofor, Pag
 Examples of typologically similar churches: a) St. Vitus, Privlaka, b) St. Nicholas, Pag, c) St. Christopher, Pag

14 Primjeri tipološko sličnih crkvi: a) Sv. Ivan, Lun (Jakišnica), b) Sv. Nikola, Jablanac (foto: D. Krizmanić (a), V. Malinarić (b); fototeka Konzervatorskog odjela u Rijeci)

Examples of typologically similar churches: a) St. John, Lun (Jakišnica) b) St. Nicholas, Jablanac (photo: D. Krizmanić (a), V. Malinarić (b); Photo library of the Conservation Department in Rijeka)

crkve sv. Vida. Međutim, treba imati na umu da su pojedine crkve ove skupine nastale pod direktnim patronatom lokalnog plemstva, često na privatnim posjedima kao što je slučaj na otoku Cresu,⁴³ ili da su pak pojedinci donirali i opremali crkvice umjetničkim djelima.⁴⁴

Vidovgradskoj crkvi najbliže komparativne primjere nalazimo u širem zadarskom zaleđu i na otoku Pagu, s kojim je obližnji priobalni prostor bio usko povezan. Tako najraniju utvrđenu fazu crkve sv. Vida možemo povezati sa sličnim primjerima poput romaničke crkve sv. Kristofora u Staroj Novalji, koja sadrži karakteristična graditeljska obilježja prevladavajuća na kraju 13. i u prvoj polovini 14. stoljeća. Nadalje, u Privlaci je primjerice slična crkva sv. Vida koja se u arhivskim dokumentima spominje od 1357. godine,⁴⁵ a u Posedarju romanička crkva sv. Duha i crkva Uznesenja Marijina iz 12. ili 13. stoljeća. Na otoku Pagu slične tipološke osobine pokazuju srednjovjekovne crkve sv. Katarine, sv. Nikole i sv. Kristofora, zatim crkve sv. Vida u Caskoj, sv. Ivana i sv. Vida u Lunu te sv. Vida u Vidasovim Stanima,⁴⁶ dok su na prostoru Podvelebitskog primorja to ostatci crkve sv. Vida iznad Senja⁴⁷ i crkva sv. Nikole na groblju u Jablanacu, čije najstarije strukture datiraju još iz 12. stoljeća (sl. 13 i 14). Primjere romaničkih crkava koje kasnijom dogradnjom dobivaju pravokutno gotičko svetište, slično našoj

43 SUŠANJ PROTIĆ, TEA, 2013.-2014., 56-57.

44 Arhivski je zabilježen slučaj Dumice, kćeri Dominika Sumorovića, koja 5. srpnja 1348. oporučno donira kalež vrijedan deset dukata crkvi sv. Vida kod Kolana na Pagu koja se u tom trenutku dovršava. HILJE, EMIL, 1999., 23.

45 KOLANOVIĆ, JOSIP, 1969., 513.

46 PETRICIOLI, IVO, 1952., 105-111; HILJE, EMIL, 1999.

47 GLAVIČIĆ, ANTE, 1996. Crkva je vidljiva na veduti Senja J. W. Valvasora iz 1687.

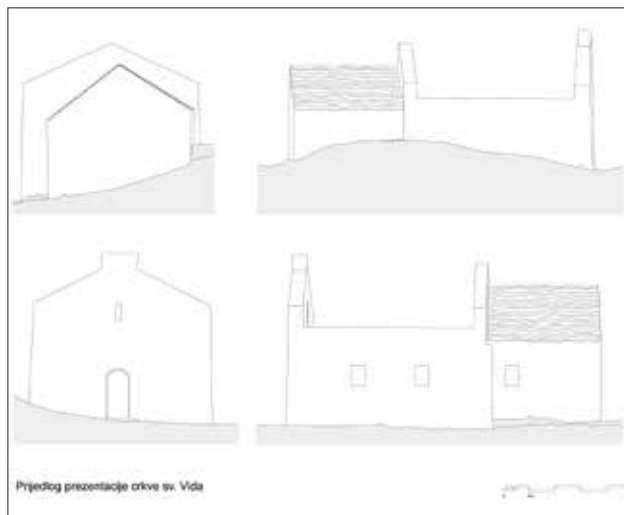
15 Kapela sv. Trojstva, Bukovac Perušićki (Dokumentacija HRZ-a)
Chapel of the Holy Trinity, Bukovac Perušićki (Documentation of the Croatian Conservation Institute)

crkvi, predstavljaju crkva sv. Kuzme i Damjana u Čokovcu na Pašmanu i crkva sv. Ambrozija u Ninu⁴⁸.

Treba spomenuti i pojedine primjere starije sakralne arhitekture sačuvane relativno blizu Vidovgrada, no s druge, sjeverne strane Velebita. Crkva sv. Trojice u Bukovcu Perušićkom s klesanim portalom karakterističnim za kontinentalnu gotiku ili crkva sv. Ivana u Jošanima, iako dimenzijama veće i kasnije građene, u svojem tlocrtu ponavljaju tradicionalnu srednjovjekovnu shemu. Njihova je poveznica s crkvom sv. Vida prvenstveno tek geografska, bez izrazito srodnih tipoloških osobina (sl. 15).

VRIJEDNOST SAČUVANIH OSTATAKA CRKVE I PRIJEDLOG BUDUĆE PREZENTACIJE

Zajedničko obilježje većem broju navedenih primjera, kao i općenito ovoj vrsti tipološki sličnih crkava jest izuzetno loše stanje očuvanosti. Ono je prvenstveno uzrokovano gubitkom primarne funkcije, što za sobom veže neodržavanje zbog često izoliranog i teško dostupnog smještaja. S druge strane, njihova brojnost i svrstavanje u pučko graditeljstvo skromnijih oblikovnih vrijednosti do sada nisu doprinijeli njihovoj obnovi.

16 Prijedlog prezentacije, crkva sv. Vida, Vidovgrad (Dokumentacija HRZ-a)

Presentation proposal, church of St. Vitas, Vidovgrad (Documentation of the Croatian Conservation Institute)

Smještaj crkve sv. Vida unutar zone istraživane arheološkog lokaliteta Gradina – Vidovgrad te ponovni interes lokalne zajednice stvaraju povoljne preduvjete za njenu buduću obnovu s različitim mogućnostima prezentacije. Budući da povijesnom i oblikovnom slojevitošću crkva predstavlja vrijedan primjer srednjovjekovnog graditeljstva spomeničke vrijednosti koji je opstao do danas unatoč brojnim rušenjima, prilikom konzervatorsko-restauratorskih zahvata nužno je staviti težište primarno na konzervaciju postojećeg stanja. Moguća je tek minimalna rekonstrukcija i to samo onih dijelova za koje postoje neupitni podaci, poput portala crkve čiji se sačuvani izvorni elementi mogu rekonstruirati, ili pokrova od škrlja nad svetištem čije bi ponovno izvođenje spriječilo daljnje propadanje svoda (sl. 16).

Definiranje obnove pojedinih elemenata i dijelova crkve valja prilagoditi budućoj namjeni u okviru arheološkog parka, pri čemu se može razmišljati o pokrivanju broda crkve ili uređenju partera s prezentacijom starijih arheoloških struktura. Međutim, ni tada se ne bi smjelo odstupiti od navedenih temeljnih načela obnove osiguravajući primjeren način očuvanja ostataka crkve sv. Vida kao vrijednog spomenika koji svjedoči o povijesnom i kulturnom kontinuitetu života na podvelebitskom prostoru.

LITERATURA

BRAUT, IVAN; MAJER JURIŠIĆ, KRASANKA, *Vidovgrad.*

Crkva sv. Vida – Elaborat konzervatorsko-restauratorskih istraživanja, Hrvatski restauratorski zavod, Zagreb, 2015.

BRUNŠMID, JOSIP, *Arheološke bilješke iz Dalmacije i Panonije II, Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, vol. 3, br. 1 (1898.), 150-169.

48 HILJE, EMIL, 1996., 65-76.

- BRUNŠMID, JOSIP, Arheološke bilješke iz Dalmacije i Panonije IV, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, vol. 5, br. 1 (1901.), 87-168.
- BOGOVIĆ, MILE, Pomicanje središta Krbavske biskupije od Mateja Marute do Šimuna Kožičića Benje, *Krbavska biskupija u srednjem vijeku: zbornik radova znanstvenog simpozija u povodu 800. obljetnice osnutka krbavske biskupije*, (ur.) Mile Bogović, Kršćanska sadašnjost, Rijeka – Zagreb, 1988., 41-82.
- BOGOVIĆ, MILE, Župa Karlobag, *Zvona*, 3 (1991.), 5.
- BOGOVIĆ, MILE, Restauracija katoličke crkve u Lici i Krbavi nakon oslobođenja od Turaka godine 1689., *Senjski zbornik*, 20 (1993.), 103-118.
- FISKOVIĆ, IGOR, Kasnosrednjovjekovne crkvice otoka Korčule, *Starohrvatska prosvjeta*, 14 (1984.), 231-258.
- FUČIĆ, BRANKO, Izvještaj o putu po otocima Cresu i Lošinju, *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 55 (1946.-1948.), 31-76.
- FUČIĆ, BRANKO, Izvještaj o putu po Istri 1949. godine (Labinski kotar i Kras), *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 57 (1953.), 67-140.
- GLAVIČIĆ, ANTE, Stara i nova groblja, grobovi na području grada Senja i šire senjske okolice, *Senjski zbornik*, 19 (1993.), 81-108.
- GLAVIČIĆ, ANTE, Ostaci crkvice sv. Vida u Senju i Karlobagu. Prilog istraživanju starohrvatskih sakralnih objekata Velebita – II dio., *Senjski zbornik*, 23 (1996.), 41-58.
- GLAVIČIĆ, ANTE, Pregled starokršćanske i srednjovjekovne baštine Like, Podgorja i grada Senja, *Senjski zbornik* 30, (2003.) 21-82.
- GLAVIČIĆ, MIROSLAV; GLAVAŠ, VEDRANA, *Izvještaj o sustavnom arheološkom istraživanju lokaliteta Drvišica, Sveučilište u Zadru, Odjel za arheologiju, Zadar, 2014.*
- HILJE, EMIL, Combinations of Romanesque and Gothic Forms in the Architecture of Zadar, *Hortus Artium Medievalium*, 2 (1996.), 65-76.
- HILJE, EMIL, *Spomenici srednjovjekovnog graditeljstva na Pagu*, Zadar, 1999.
- HORVAT, ANĐELA, O srednjovjekovnoj sakralnoj umjetnosti Like, *Arheološka problematika Like: znanstveni skup, Otočac, 22-24. 09. 1974.*, (ur.) Željko Rapanić, Hrvatsko arheološko društvo, Split, 1975., 127-141.
- IVANUŠ, MARTINA; LISAC, RENE; ŠUŠNJIĆ, DALIBOR, *Kulturna baština Srednjeg Velebita*, Park prirode Velebit, 2011.
- KLAIĆ, NADA, Lika u srednjem vijeku, *Arheološka problematika Like: znanstveni skup, Otočac, 22-24. 09. 1974.*, (ur.) Željko Rapanić, Hrvatsko arheološko društvo, Split, 1975., 119-124.
- KOLANOVIĆ, JOSIP, Zbornik ninskih isprava od XIII-XVII stoljeća, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, 16-17 (1969.), 485-527.
- KOVAČIĆ, SLAVKO, Splitska metropolija u dvanaestom stoljeću, *Krbavska biskupija u srednjem vijeku: zbornik radova znanstvenog simpozija u povodu 800. obljetnice osnutka krbavske biskupije*, (ur.) Mile Bogović, Kršćanska sadašnjost, Rijeka-Zagreb, 1988., 11-39.
- LASZOWSKI, EMILIJ, *Hrvatske povijesne građevine*, Zagreb, 1902.
- LOPAŠIĆ, RADOSLAV, *Spomenici hrvatske Krajine*, sv. 3, Zagreb, 1889.
- LJUBIĆ, ŠIME (ur.), *Commissiones et relationes venetae, tomus II., Monumenta spectantia historiam slavorum meridionalium 8*, Sumptibus Academiae Scientiarum et Artium, Zagreb, 1877.
- MARKOVIĆ, MIRKO, *Descriptio Croatiae*, Zagreb, 1993.
- MARKOVIĆ, MIRKO, *Hrvatski gradovi na starim planovima i vedutama*, Zagreb, 2001.
- MAŽURAN, IVE, *Karlobag 1251.-2001*, Karlobag, 2001.
- MOHOROVIČIĆ, ANDRE, Problemi tipološke klasifikacije objekata srednjovjekovne arhitekture na području Istre i Kvarnera, *Ljetopis JAZU*, 62 (1957.), 486-536.
- MORTIER, PIERRE, *Veue de Ruines en Dalmatie/ Chateau en Dalmatie*, Amsterdam, 1704.
- PATSCH, KARL, *Die Lika in Romischer zeit*, Beč, 1900.
- PETRICIOLI, IVO, Spomenici srednjovjekovne arhitekture na otoku Pagu, *Starohrvatska prosvjeta*, vol. 3 br. 2 (1952.), 105-111.
- RUKAVINA, ANTE, *Zvona ispod zvijezda: putopisna i povijesna razmatranja o velebitskim sakralnim građevinama*, Gospić, 1989.
- STARAC, RANKO, Sakralna arhitektura srednjovjekovnog Vinodola, *Senjski zbornik*, 27 (2000.), 45-96.
- SUŠANJ PROTIĆ, TEA, Gotičke kapele s kvadratičnom apsidom na otoku Cresu, *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, 37-38 (2013.-2014.), 49-64.
- SZABO, GJURO, *Sredovječni gradovi u Hrvatskoj i Slavoniji*, Zagreb, 1920.
- ŠAFARIĆ, ZLATKO, Ponovno se budi župa karlobaška, *Zvona*, 5 (1972.), 11.
- ZANINOVIĆ, MARIN, Antička naselja ispod Velebita, *Senjski zbornik*, 8 (1980.), 187-196.

IZVORI

- Arhiv Kapucinskog samostana u Karlobagu, *Spomenica Karlobaške župe*, 1921.
- Arhiv Zadarske nadbiskupije, fond Ninska biskupija (HR-AZDN-17/1), kutija 2: Spisi kurije/ordinarijata Francesco Grassi 1667.-1677., kutija 3: Spisi kurije/ordinarijata, Giovanni Borgoforte, 1677.-1687. i Giovanni Vusio 1688.-1689.
- Biskupijski arhiv u Senju, F B (B) br. 29, 11. VI. 1765. *Izvještaj vikara kanonika Vinka Vukasovića o stanju 12 župa Senjske biskupije*; F VII br. 17 B

Summary

ST. VITUS ABOVE KARLOBAG – NEW FINDINGS ON MEDIEVAL SACRAL ARCHITECTURE OF THE VELEBIT LITTORAL

The medieval church of St. Vitus above Karlobag was reconstructed several times throughout history, and since the 18th century it has been closed for service. The paper presents data on the historical layers of the church, collected through the study of archival sources and literature and the analysis of the results of conservation and restoration research. In view of the characteristics of construction history of the St. Vitus church above Karlobag, more precisely of its first and second medieval phases that have largely determined its present appearance, the church can be assigned to the most widespread group of sacral structures of simple form common on the eastern Adriatic coast from the 13th to the 15th century. The group is formed by small single-nave churches with shallow protruding semi-circular apse in older Romanesque examples, which are also characterised by barrel vaults, walls reinforced by pilaster strips or pilasters and vaults by transverse arches, as well as by rougher stone construction. Later examples are often larger in size, with rectangular-shaped apses and pointed barrel vaults. Each of the above subgroups has regional specificities or transitional forms indicating the development of design and adoption of new stylistic features. The use of Gothic forms, prevalent in the Vidovgrad church, came to be introduced from the second half of the 14th century. Along with the aforesaid type of vaulting and shaping of the apse, façades of these churches are usually surmounted by bell-gables, with the portal stone frame as the only carved architectural detail, while both

interior and exterior walls are plastered and whitewashed. Churches were covered with slates, while construction relied mostly on the early medieval building technique of stratified ashlar.

Previous research of similar sacral structures has included and analysed a large part of structures preserved throughout the Adriatic region, in particular in the sub-Velebit area closer to Istria, Kvarner and Northern Dalmatia. Smaller churches were primarily in the service of popular piety, so their construction and modest interior decoration were due to the efforts of the entire local community. Due to the lack of more accurate historical data, similar collective patronage of local community can be assumed in the case of the church of St. Vitus. However, it should be pointed out that some of the churches in this group were built under direct patronage of the local nobility, often on private estates as was the case on the Island of Cres, and that in some instances churches received individual donations of artwork. The closest comparative examples to the Vidovgrad church are to be found in the wider Zadar hinterland and on the Island of Pag which maintained close connections to the nearby coastal area. The preserved part of the St. Vitus church near Karlobag is assessed through the analysis and comparison with similar examples of sacral structures in the immediate vicinity, primarily those on the Island of Pag, in the Zadar hinterland and on the slopes of Velebit to Senj, indicating possible models of future presentation within the planned archaeological park at the Gradina – Vidovgrad locality.